

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Факультет педагогіки і психології

“Затверджено”

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М. П. Драгоманова
Протокол №3 від «1» березня 2021 р.
Голова Приймальної комісії

_____ Андрущенко В. П.

“Рекомендовано”

Вченою радою факультету
педагогіки і психології
Протокол № 6 від «27» січня 2021 р.
Голова Вченої ради

_____ Олефіренко Т.О.

Програма вступного фахового випробування
з педагогіки, психології та фахових методик
для громадян України, іноземних громадян та осіб без
громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня бакалавра
на базі здобутого
освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста

галузь знань _____ 01 Освіта/Педагогіка _____

спеціальність _____ 012 Дошкільна освіта _____

освітня програма _____ Дошкільна та інклюзивна освіта _____

_____ Дошкільна освіта та психологія _____

_____ Дошкільна освіта та іноземна мова _____

_____ Дошкільна та початкова освіта _____

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Програма вступних випробувань розроблена на основі навчальних програм підготовки фахівців дошкільної освіти ступеня «Бакалавр» і спрямована на виявлення рівня сформованості професійної компетентності випускників ОКР «Молодший спеціаліст» у відповідності до Державних стандартів вищої освіти.

До змісту програми включені такі фахові курси: «Педагогіка», «Історія дошкільної педагогіки», «Дошкільна педагогіка», «Психологія дитяча», «Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку», «Методика ознайомлення дітей з природою», «Дошкільна лінгводидактика», «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва» «Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».

Визначено основні питання кожної навчальної дисципліни, які відображають сутність, основний зміст дисциплін фахової підготовки, специфіку організації освітнього процесу з дітьми в умовах дошкільного навчального закладу. Особлива увага приділена сучасним підходам, питанням використання інноваційних технологій в освітньому процесі, способам організації дитячої діяльності, педагогічної взаємодії, міжособистісного спілкування дорослого з дитиною.

На основі змісту навчальної програми визначено орієнтовні питання вступного випробування. Структура екзаменаційного білету складається з трьох питань: теоретичного, методичного і практичного спрямування. Комплексний характер питань екзаменаційного білету дає можливість виявити педагогічну позицію вступника, бачення та розуміння ним актуальних проблем дошкільної освіти, рівень його теоретичної, методичної підготовленості та сформованості практичних фахових умінь, й спрогнозувати результативність подальшого здобуття освіти.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ АБИТУРІЄНТА НА ФАХОВОМУ ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ

За шкалою університету	Визначення	Характеристика відповідей абітурієнта	
		на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту
0-99 бали	Низький	Допускає неточності при використанні психолого-педагогічних термінів; на поставлене питання дає схематично побудовану, неповну відповідь; виявляє відсутність вміння будувати висловлювання педагогічного змісту	Відсутнє вміння вирішувати завдання професійно-методичного спрямування на основі попередньо набутих знань

100-139 балів	Задовільний	Виявляє знання та розуміння психолого-педагогічних термінів, дає достатню відповідь на поставлене питання; виявляє вміння будувати висловлювання педагогічного змісту	На основі попередньо набутих знань на задовільному рівні вирішує типові завдання професійно-методичного спрямування
140-169 балів	Достатній	Виявляє достатні знання та правильне розуміння й використання психолого-педагогічних термінів; дає змістовну, логічно побудовану відповідь на поставлене питання; виявляє вміння обґрунтовувати думку	Виявляє вміння на основі набутих теоретичних, методичних знань, вирішувати завдання професійно-методичного спрямування
170-200 балів	Високий	Виявляє ґрунтовні знання, правильне розуміння та використання психолого-педагогічних термінів; дає вичерпну, логічно побудовану, аргументовану відповідь на поставлене питання	Виявляє вміння на основі набутих теоретичних, методичних знань, творчо вирішувати завдання професійно-методичного спрямування

Якщо абітурієнт під час вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0-99 балів, то дана кількість балів вважається не достатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до НПУ імені М. П. Драгоманова.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто приймав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

3.1. Педагогіка

Тема 1. Предмет, завдання і методи педагогіки.

Предмет педагогіки як науки. Виховання як явище суспільного життя. Видатні фундатори педагогічної теорії (Я.А. Коменський, Ж.Ж. Руссо,

Й.Г. Песталоцці, Р. Оуен, Ф. Фребель, М.І. Пирогов, К.Д. Ушинський). Розвиток педагогічної думки в Україні (М.П. Драгоманов, Г.С. Сковорода, О.В. Духнович, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський).

Завдання, зміст і методи виховання. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Тема 2. Виховання і розвиток особистості.

Провідна роль виховання і навчання в психологічному розвитку дитини. Роль ігрової, навчальної, трудової діяльності та спілкування в розвитку дитини. Віковий підхід до виховання і навчання дітей, вікова періодизація. Індивідуальні особливості дітей і їх врахування у вихованні і навчанні.

Тема 3. Мета і завдання виховання особистості.

Різнобічний розвиток особистості як важливе соціальне завдання сучасної педагогіки. Ідея різнобічного розвитку особистості в класичній і сучасній педагогіці. Мета виховання в українській народній педагогіці. Мета і складові частини виховання дітей раннього і дошкільного віку. Комплексний підхід у вихованні особистості. Гуманізація і демократизація процесу виховання в умовах сучасних закладів освіти та сім'ї.

Тема 4. Особистість вихователя дітей дошкільного віку.

Вихователь сучасного закладу дошкільної освіти. Особливості його професії. Права і обов'язки вихователя. Професіограма вихователя. Роль вихователя у формуванні особистості дитини. Структура його діяльності, педагогічний такт та співробітництво з вихованцями як суб'єктами освітнього процесу.

Тема 5. Система освіти.

Система освіти та її обумовленість потребами суспільства. Закони України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту». Основні ланки системи освіти та їх характеристика. Варіативність типів освітніх закладів в сучасних умовах. Типи закладів дошкільної освіти.

3.2. ІСТОРІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГКИ

Тема 1. Історія розвитку народної освіти і педагогічної думки в Україні.

Народна педагогіка як першооснова становлення професійної, наукової педагогіки. Суть народної педагогіки і її принципи. Ідеї народної педагогіки в спадщині К.Д. Ушинського, Т.Г. Шевченка, І.Я. Франка, Л. Українки, С.Ф. Русової, В.О. Сухомлинського.

Освіта і виховання за часів козаччини. Педагогічні погляди та просвітницька діяльність Г.С. Сковороди, О.В. Духновича. Педагогічна теорія К.Д. Ушинського. Основи теорії дошкільного виховання К.Д. Ушинського.

Розвиток педагогічної думки в Україні в ХХ столітті. Просвітницька діяльність та педагогічні твори С.Ф. Русової. Педагогічні погляди В.О. Сухомлинського та їх відображення в його творах. Педагогіка гуманізму, демократизму і співробітництва. Роль сучасних педагогів-дослідників та вчителів-новаторів в розвитку педагогічної науки.

Тема 2. Історія розвитку зарубіжної педагогіки.

Виховання і школа в рабовласницькому суспільстві. Спартанська і Афіньська система виховання. Виховання і школа в період Середньовіччя. Школа і педагогічна думка в епоху Відродження. Гуманістична педагогіка Томаса Мора і Томазо Кампанелли.

Педагогічна діяльність і теорія Я.А. Коменського. Вчення Я.А. Коменського про материнську школу.

Роль Ф. Фребеля в пропаганді ідей суспільного дошкільного виховання. Педагогічна діяльність та твори. «Дари» Ф. Фребеля дітям.

Педагогічна діяльність та погляди на виховання дітей дошкільного віку М. Монтессорі.

Вплив Є.М. Водовозової, А.С. Симонович, Є.І. Тихеевої, на розвиток суспільного дошкільного виховання. Розвиток теорії виховання дітей раннього і дошкільного віку: М.М. Щелованов, Н.А. Аксаріна, Ю.А. Аркін, Є.О. Фльоріна, О.П. Усова, Н.П. Сакуліна, Н.О. Ветлугіна.

3.3. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Тема 1. Програма виховання в закладі дошкільної освіти.

Історія створення і вдосконалення програм виховання і розвитку дітей в закладі дошкільної освіти. Особливості структури і змісту, принципи побудови програм.

Базовий компонент дошкільної освіти – Державний стандарт дошкільної освіти. Характеристика сучасних комплексних програм, рекомендованих для використання в дошкільних навчальних закладах різних типів і форм власності: «Дитина», «Впевнений старт», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкільня» та ін. Характеристика парціальних програм, рекомендованих для використання в закладах освіти різних типів і форм власності: «Мудрі шахи», «Дитяча хореографія», «Шкіряний м'яч» та ін.

Тема 2. Виховання та розвиток дітей раннього віку.

Особливості розвитку і виховання дітей раннього віку. Провідна роль сім'ї у вихованні дітей раннього віку. Вікові етапи та особливості розвитку дітей першого року життя. Провідні лінії розвитку і завдання виховання дітей другого року життя. Методика проведення режимних процесів. Характеристика різних видів діяльності: ігри, ігри-заняття, предметна діяльність.

Характеристика і завдання виховання дітей третього року життя. Криза трьох років. Зміст виховної роботи з дітьми третього року життя. Засвоєння дітьми правил поведінки, спілкування з ровесниками та дорослими.

Організація і методика проведення режимних процесів, ігор-занять та самостійної діяльності.

Тема 3. Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Значення, завдання та умови фізичного виховання. Сучасні дослідження про можливості фізичного розвитку та підвищення рухової активності дітей (О.Л. Богініч, Е.С. Вільчковський, Ю. Рауцкіс та інші).

Засоби фізичного виховання: сили природи (сонце, повітря, вода), гігієнічні фактори, режим, харчування, фізичні вправи.

Методи і прийоми фізичного виховання дошкільників. Співпраця з родинами у фізичному вихованні дітей.

Тема 4. Сенсорне виховання дітей дошкільного віку.

Сенсорний розвиток як передумова розумового розвитку дошкільників. Сенсорний розвиток дітей в педагогічних системах Я.А. Коменського, Й.Г Песталоцці, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, Є. Тихеевої, С. Русової.

Завдання, зміст і засоби сенсорного виховання дошкільників. Методи і прийоми сенсорного виховання. Співпраця дошкільного навчального закладу і сім'ї з питань сенсорного виховання дітей.

Тема 5. Розумове виховання дітей дошкільного віку.

Необхідність розумового виховання дітей у дошкільному віці. Значення розумового виховання у розвитку особистості дитини та підготовці до навчання у школі. Завдання і зміст розумового виховання. Засоби розумового виховання: гра, праця, навчання, ігрова діяльність.

Своєрідність процесу навчання дітей дошкільного віку. Формування основ навчальної діяльності в дошкільному віці. Керівна роль вихователя в організації процесу навчання. Зміст навчання дітей дошкільного віку. Форми організації навчання дітей в закладах дошкільної освіти. Гуманізація та демократизація процесу навчання дітей в сучасних закладах дошкільної освіти.

Методи та прийоми навчання дітей дошкільного віку, їх класифікація. Вибір і поєднання різних методів і прийомів залежно від дидактичної мети занять, змісту навчального матеріалу, вікових та індивідуальних можливостей дітей. Запитання дітей, їх значення для розумового розвитку. Вимоги до відповідей на дитячі запитання.

Заняття - основна форма організації навчання в закладі дошкільної освіти. Типи і види занять. Організація, обладнання і методика проведення занять в різних вікових групах. Сутність освітньо-виховної роботи на заняттях.

Співпраця закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань розумового виховання дітей.

Тема 6. Моральне виховання дітей дошкільного віку.

Народна, класична та сучасна педагогіка про необхідність морального виховання дітей з раннього віку. Завдання і зміст морального виховання дітей дошкільного віку. Засоби морального виховання. Моральне виховання в різних видах діяльності. Методи і прийоми морального виховання, особливості їх використання у різних вікових групах.

Формування базових якостей особистості: довірливість, самостійність і відповідальність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і безпечність, самосвідомість, самоставлення, самооцінка.

Виховання любові до батьківського дому, до матері, батька, рідних, і близьких. Виховання любові до України, поваги до традицій і культури українського народу. Виховання основ патріотизму.

Виховання у дошкільників почуття колективізму. Методика виховання основ колективізму та дружби у дошкільників. Виховання моральних рис характеру в дошкільному віці: рішучості, наполегливості, доброти, чуйності, милосердя, гуманізму, життєрадісності, скромності, чесності і правдивості. Виховання основ гуманізму.

Виховання дисциплінованості та культури поведінки у дошкільників. Виховання взаємоповаги та взаємодопомоги у дітей.

Правове виховання дітей дошкільного віку. Мета, завдання, зміст, методи правового виховання. Співпраця з родинами з питань морально-правового виховання дітей.

Тема 7. Трудове виховання дітей дошкільного віку.

Народна та класична педагогіка про необхідність трудового виховання дітей з ранніх років. Своєрідність праці дітей дошкільного віку. Завдання трудового виховання в закладі дошкільної освіти. Види і зміст дитячої праці в різних вікових групах. Основні форми організації праці дітей в закладах дошкільної освіти.

Педагогічні та гігієнічні вимоги до організації праці дітей.

Економічне виховання дітей дошкільного віку. Мета, завдання, зміст, методи економічного виховання дітей. Співпраця з сім'єю з питань трудового, економічного виховання дітей.

Тема 8. Естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Характеристика понять «естетичне» і «художнє» виховання. Необхідність естетичного виховання дітей з ранніх років. Сенсорний розвиток – передумова естетичного виховання дошкільників. Завдання та зміст естетичного виховання, основні засоби естетичного виховання. Своєрідність методів естетичного виховання дошкільників.

Співпраця з сім'єю з питань естетичного виховання дітей.

Тема 9. Свята та розваги в закладі дошкільної освіти.

Значення свят та розваг для різнобічного розвитку дітей, формування у них активної та життєрадісної позиції. Види свят та їх зміст. Виховна роботи в процесі підготовки до свят. Відображення дітьми вражень про свята в художньо-творчій та ігровій діяльності.

Освітньо-виховне значення різних видів дозвілля в закладі дошкільної освіти, їх місце в розпорядку дня. Свята та розваги в практиці родинного виховання.

Тема 10. Ігрова діяльність дітей дошкільного віку.

Гра – провідна діяльність дошкільників, соціокультурний характер гри. Ігри як засіб виховання та умова різнобічного розвитку дітей. Роль гри в організації життя дітей дошкільного віку. Місце гри в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Класифікація ігор та їх характеристика. Творчі ігри та ігри з правилами, особливості їх організації та прийоми керівництва ними.

Роль іграшки в розвитку ігрової діяльності дошкільників. Види іграшок та їх характеристика. Українська народна іграшка, її педагогічна та художня цінність. Вимоги до іграшок, їх використання в освітньо-виховній діяльності.

Спільна робота з сім'єю з питань організації ігрової діяльності дітей.

Тема 11. Співпраця закладу дошкільної освіти і сім'ї.

Народна педагогіка про провідні напрямки родинного виховання. Роль сім'ї у вихованні дітей. Педагогічно доцільні умови виховання дітей в сім'ї. А.С. Макаренко та В.О. Сухомлинський про умови сімейного виховання.

Умови успішної співпраці закладу дошкільної освіти з родинами. Завдання, зміст та форми організації роботи закладу дошкільної освіти з батьками. Педагогічне просвітництво серед населення.

Тема 12. Перспективність і наступність у роботі закладу дошкільної освіти і школи.

Сутність понять «наступність» і «перспективність». Необхідність перспективності і наступності роботи закладу дошкільної освіти і школи. Показники готовності дитини до школи. Знайомство дітей старшого дошкільного віку із школою, виховання інтересу до школи та навчання.

Форми спільної роботи закладу дошкільної освіти і школи. Робота з сім'єю щодо підготовки дітей до школи.

Тема 13. Планування та аналіз освітньої роботи з дітьми в закладі дошкільної освіти.

Значення планування для систематичного і послідовного розв'язання завдань розвитку, виховання та навчання дітей. Програма – основа для планування освітньої роботи. Принципи планування. Види планування. Варіативність планування освітньо-виховної роботи з дітьми. Планування роботи в різних вікових групах.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсів «Педагогіка», «Історія дошкільної педагогіки», «Дошкільна педагогіка».

1. Визначте завдання і зміст сенсорного виховання дітей раннього віку.
2. Визначте завдання та принципи функціонування дошкільної освіти у світлі Закону України «Про дошкільну освіту».
3. Визначте та проаналізуйте основні класифікації дитячих ігор.
4. Визначте та проаналізуйте сучасні форми організації навчання дітей в закладі дошкільної освіти.
5. Охарактеризуйте Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) як сукупність вимог суспільства до вихованості й навченості дитини дошкільного віку.
6. Охарактеризуйте виховне значення творчої гри та роль вихователя у її розвитку.
7. Охарактеризуйте завдання розумового виховання дітей дошкільного віку.
8. Охарактеризуйте засоби естетичного виховання дітей дошкільного віку.
9. Охарактеризуйте перспективність і наступність роботи закладу дошкільної освіти і школи.
10. Охарактеризуйте сучасні вимоги до особистості вихователя дітей дошкільного віку.

11. Охарактеризуйте сучасні вікові періодизації дитинства.
12. Охарактеризуйте театралізовано-ігрову діяльність дітей дошкільного віку.
13. Охарактеризуйте форми педагогічної взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю.
14. Проаналізуйте чинні програми розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку.
15. Розкрийте види, зміст і виховне значення праці дітей дошкільного віку.
16. Розкрийте виховний та освітній потенціал української народної іграшки.
17. Розкрийте значення, завдання та зміст морального виховання дошкільників.
18. Розкрийте педагогічні погляди К. Д. Ушинського на виховання дитини дошкільного віку.
19. Розкрийте погляди В. О. Сухомлинського на виховання та навчання дітей дошкільного віку.
20. Розкрийте сутність поняття «готовності дітей до шкільного навчання». Визначте види готовності дітей до школи.

3.4. ПСИХОЛОГІЯ ДИТЯЧА

Тема 1. Характеристика провідного виду діяльності від народження до закінчення школи.

Безпосередньо-емоційне спілкування. Предметно маніпулятивна гра. Сюжетно-рольова гра. Навчальна діяльність. Інтимно-особистісне спілкування. Навчально-професійна діяльність.

Тема 2. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери дошкільника.

Початковий етап у сенсорно-перцептивному розвитку дитини. Особливості сенсорно-перцептивного розвитку дитини раннього віку. Сенсорно-перцептивний розвиток дитини від 3 до 7 р. Формування сенсорних еталонів у процесі орієнтувальних дій.

Розвиток спостереження – цілеспрямованого сприймання. Розвиток різних видів сприймання дитини від народження до 7 років.

Тема 3. Розвиток емоцій у дошкільному віці.

Особливості емоційного розвитку у немовлячому віці. Емоційний розвиток у ранньому дитинстві. Емоційний розвиток у віці 3-7 років. Характеристика етичних почуттів дошкільника. Розлади емоційної сфери дошкільників.

Тема 4. Воля та система мотивів у дошкільному віці.

Розвиток передумов волі у немовляти та у дитини раннього віку. Розвиток волі у дошкільному віці. Виникнення системи мотивації, підпорядкування мотивів. Психолого-педагогічні умови розвитку волі.

Тема 5. Розвиток мовлення дитини дошкільного віку.

Усвідомлення мовлення дошкільниками та підготовка до навчання грамоті.

Розвиток словесної творчості старших дошкільників. Складання дошкільниками казок та оповідань. Особливості римування в дошкільному віці.

Особливості спілкування і спільної діяльності дошкільника з ровесниками та їх роль у його психічному розвитку. Порівняння спілкування дитини з дорослим та з ровесником. Вплив спілкування з ровесником на психічний розвиток дошкільника.

Розвиток спілкування і спільної діяльності з ровесниками у дошкільному віці. Емоційно-практична форма спілкування немовлят. Ситуативно-ділова форма спілкування дошкільників. Позаситуативно-ділова форма спілкування дошкільників.

Вплив групи закладу дошкільної освіти на психічний і особистісний розвиток дитини.

Тема 6. Нормативні показники та активізація сюжетно-рольової гри у дошкільному віці.

Рівні розвитку сюжетно-рольової гри у дошкільника. Формування передумов рольової гри. Прийоми активізації сюжетно-рольової гри. Організація сюжетно-рольової гри.

Тема 7. Психологічні особливості дитячої праці.

Елементи трудової діяльності в ранньому дитинстві. Значення трудової діяльності дошкільника та розвиток її структури. Трудова діяльність дошкільника як передумова професійного самовизначення. Взаємозв'язок трудової діяльності та гри дошкільника.

Розвиток компонентів структури трудової діяльності дошкільника. Оволодіння дошкільником новими видами й формами праці. Розвиток співпраці дошкільника з однолітками.

Тема 8. Психологічні особливості конструктивної діяльності дошкільників.

Конструктивна діяльність у дошкільному віці. Конструювання-зображення і будівництво для гри. Роль дорослого в організації конструктивної діяльності вихованців.

Тема 9. Психологічні особливості організації самостійної ігрової діяльності дошкільників.

Вимоги до організації самостійних ігор дітей в умовах групової кімнати. Особливості організації самостійної ігрової діяльності дошкільників на свіжому повітрі.

Роль вихователя в організації самостійних ігор дошкільників.

Тема 10. Становлення свідомості старшого дошкільника.

Розвиток самосвідомості старшого дошкільника. Психолого-педагогічні умови розвитку самосвідомості. Роль оцінки дорослого у становленні особистості старшого дошкільника.

Виховання гуманних почуттів у старшому дошкільному віці.

Тема 11. Естетичний розвиток у дошкільному віці.

Етичний розвиток у ранньому дитинстві. Розвиток моральної свідомості дитини 3–7 років. Перехід від зовні зумовленої моральної поведінки до свідомої.

Психолого-педагогічні умови формування етичної свідомості та поведінки дошкільника.

Тема 12. Розвиток творчих здібностей у дошкільному віці.

Поняття «творчих здібностей». Умови та психологічні чинники розвитку творчих здібностей.

Особливості роботи з творчо обдарованими дошкільниками.

Особливості створення креативно збагаченого середовища в умовах родинного виховання та ЗДО.

***Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу
«Дитяча психологія»***

1. Визначте новоутворення пізнавальної сфери у період раннього дитинства.
2. Визначте основні закономірності психічного розвитку дитини дошкільного віку.
3. Визначте передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза трьох років.
4. Визначте причини конфліктів між дітьми та засоби їх подолання.
5. Визначте психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальних процесів дошкільника.
6. Визначте складові психологічної готовності дитини до школи.
7. Дайте характеристику віковій періодизації дитинства.
8. Дайте характеристику передумовам психічного розвитку дитини.
9. Назвіть особливості формування уяви у період дошкільного дитинства.
10. Назвіть продуктивні види діяльності дошкільника.
11. Поясніть, у чому полягає роль біологічних і соціальних факторів у психічному розвитку дитини?
12. Поясніть, у чому полягають особливості формування самосвідомості дошкільника.
13. Розкрийте особливості розвитку самооцінки у старшому дошкільному віці.
14. Розкрийте особливості спілкування дошкільників з дорослими і однолітками.
15. Розкрийте роль сюжетно-рольової гри у психічному розвитку дошкільника.
16. Схарактеризуйте види мислення у дошкільному віці.
17. Схарактеризуйте особливості розвитку уваги дітей дошкільного віку.
18. Схарактеризуйте особливості сенсорного розвитку дошкільників.
19. Схарактеризуйте процес розвитку емоцій та почуттів у дошкільному віці.
20. Схарактеризуйте процес розвитку пам'яті дошкільників.

3.5. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Предмет теорії і методики фізичного виховання дітей від народження до шести років.

Етапи розвитку теорії та методики фізичного виховання. Характеристика основних понять: фізичний розвиток, фізичне виховання, фізична культура, рухова підготовленість, фізкультурна освіта, спорт. Зв'язок теорії фізичного виховання з іншими науковими дисциплінами. Основні методи наукових досліджень в галузі фізичного виховання.

Основні джерела розвитку теорії фізичного виховання. Сучасні проблеми теорії фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Тема 2. Характеристика завдань та засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Комплексний підхід у реалізації завдань фізичного виховання. Характеристика оздоровчих, освітніх та виховних завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Валеологічна спрямованість завдань фізичного виховання в «Базовому компоненті дошкільної освіти». Роль закладів дошкільної освіти у вирішенні завдань з фізичного виховання дітей.

Загальна характеристика засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку: сили природи; гігієнічні фактори; фізичні вправи. Класифікація фізичних вправ. Вимоги до вибору фізичних вправ.

Тема 3. Дидактичні основи навчання дітей дошкільного віку руховим діям.

Поняття про рухові вміння та навички, умови їх формування. Етапи навчання дітей руховим діям.

Єдність навчання, виховання та розвитку дітей в процесі фізичного виховання. Специфіка реалізації принципів навчання у фізичному вихованні. Методи і прийоми навчання фізичним вправам.

Взаємозв'язок формування рухових навичок та розвитку фізичних якостей: швидкості, спритності, витривалості, сили, гнучкості, окоміру у дітей дошкільного віку. Особливості добору фізичних вправ для розвитку фізичних якостей.

4. Фізичне виховання дітей раннього віку.

Особливості розвитку моторики дітей раннього віку. Завдання фізичного виховання дітей 1-го, 2-го та 3-го років життя. Особливості застосування засобів фізичного виховання в роботі з дітьми раннього віку. Характеристика форм роботи з фізичного виховання та методика їх проведення.

Тема 5. Особливості використання різних видів гімнастики.

Гімнастика як засіб фізичного виховання. Види гімнастики. Особливості використання загальнорозвивальних видів гімнастики у закладі дошкільної освіти. Зміст та методика навчання дітей різних вікових груп вправам з шиккування та перешикування, загальнорозвивальним та танцювальним вправам.

Методика навчання основним рухам. Види основних рухів та їх характеристика. Техніка виконання основних рухів. Методика навчання дітей

основним рухам, послідовність добірки фізичних вправ для формування у дітей різних вікових груп рухових умінь та навичок з основних рухів. Використання підготовчих та допоміжних вправ. Прийоми страхування та попередження травматизму.

Тема 6. Вправи спортивного характеру.

Комплексний вплив вправ спортивного характеру на всебічний розвиток дітей. Види спортивних вправ. Правила вибору вправ спортивного характеру. Поетапність ознайомлення старших дошкільників з вправами спортивного характеру (підготовчий період, допоміжний та основний). Особливості методики розучування вправ спортивного характеру. Правила поведінки дітей та попередження травматизму під час навчання дітей спортивним вправам.

Тема 7. Ігри з елементами спорту.

Вплив ігор з елементами спорту на зміцнення здоров'я, підвищення рівня рухової підготовленості та розвиток фізичних якостей. Методика навчання дітей іграм спортивного характеру. Обладнання та інвентар. Техніка, правила та тактика ігор спортивного характеру. Дозування навантажень. Правила поведінки дітей та попередження травматизму.

Тема 8. Методика проведення рухливих ігор.

Характеристика рухливої гри як засобу та методу фізичного виховання дітей. Поняття про рухливу гру, її структура. Класифікація рухливих ігор, основні види ігор. Значення рухливих ігор для всебічного розвитку дитини дошкільного віку. Видатні педагоги про роль рухливої гри.

Вибір рухливих ігор для дітей дошкільного віку. Ускладнення та варіативність рухливих ігор. Підготовка вихователя та підготовка дітей до рухливої гри. Організація та керівництво рухливою грою: пояснення змісту та правил гри; прийоми розподілу ролей у грі; регулювання фізичного навантаження; підведення підсумків та оцінка діяльності дітей. Методика проведення рухливих ігор у різних вікових групах.

Тема 9. Українські народні рухливі ігри.

Українські народні рухливі ігри як дієвий засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку в умовах національного відродження. Види ігор та їх характеристика: сезонно-обрядові (хороводні), побутові, ігри-забавлянки, ігри-забави (змагального типу), ігри-ловітки. Особливості організації та проведення українських народних рухливих ігор. Використання малих фольклорних жанрів при проведенні народних рухливих ігор. Ознайомлення дітей з народними атрибутами до рухливих ігор.

Тема 10. Методика проведення фізкультурно-оздоровчі заходів.

Види фізкультурно-оздоровчих заходів. Правила добору фізичних вправ для ранкової гімнастики. Зміст та структура ранкової гімнастики. Особливості складання комплексу ранкової гімнастики для дітей різних вікових груп. Методика проведення ранкової гімнастики в різних вікових групах.

Структура гігієнічної гімнастики після денного сну, особливості проведення в різних вікових групах.

Обґрунтування необхідності проведення малих форм активного відпочинку. Варіанти проведення фізкультхвилинок та фізкультпауз.

Тема 11. Заняття з фізичної культури – основна форма роботи з фізичного виховання.

Значення занять з фізичної культури. Типи занять. Обґрунтування типового плану побудови занять з фізичної культури. Способи організації дітей для виконання фізичних вправ. Методика проведення занять з фізичної культури в різних вікових групах.

Особливості організації та варіанти проведення занять на повітрі. Зміст занять з фізичної культури на повітрі в різні пори року.

12. Забезпечення рухової активності дітей дошкільного віку в повсякденному житті.

Поняття «рухова активність». Види рухової активності: цілеспрямована та довільна. Якісна та кількісна характеристика рухової активності дітей.

Поняття про «активний та пасивний руховий режим». Характеристика різних форм роботи з фізичного виховання в повсякденному житті: прогулянки-походи за межі закладу дошкільної освіти; екскурсії; фізкультурні розваги та свята; дні (тижні) здоров'я; самостійна рухова діяльність, індивідуальна робота з дітьми, рухливі ігри, канікули.

13. Планування та облік роботи з фізичного виховання в закладі дошкільної освіти.

Значення планування та обліку роботи в ЗДО. Основні вимоги до планування. Реалізація дидактичних принципів при розподілі програмового матеріалу у перспективному плані. Оперативне планування. Облік роботи з фізичного виховання (попередній, поточний, рубіжний).

14. Зв'язок сім'ї та ЗДО в роботі з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку.

Значення співпраці з родинами в галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Характеристика форм роботи з батьками: індивідуальні та групові консультації; батьківські збори; семінари; конференції, „ярмарки ідей”; лекції; відвідування сімей тощо.

Шляхи залучення батьків до співпраці. Особливості організації фізичного виховання дітей в умовах сім'ї.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу

„Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку”

1. Визначте основні засоби формування у дітей дошкільного віку навичок правильної постави.
2. Визначте особливості проведення занять з фізичної культури в групах раннього віку.
3. Доберіть малі фольклорні жанри, які використовуються при проведенні українських народних рухливих ігор з дітьми дошкільного віку. Визначте їх місце у методиці проведення цих ігор.
4. Охарактеризуйте етапи розучування вправ та ігор спортивного характеру з дітьми дошкільного віку.

5. Розкрийте варіанти проведення фізкультпауз з дітьми старшого дошкільного віку.
6. Розкрийте методику навчання дітей молодшого дошкільного віку катанню на санчатах.
7. Розкрийте методику навчання дітей старшої групи гри у футбол.
8. Розкрийте методику проведення рухливих ігор з дітьми середнього дошкільного віку.
9. Розкрийте методику проведення фізкультурних свят з дітьми старшого дошкільного віку.
10. Складіть комплекс вправ гігієнічної гімнастики після денного сну для дітей старшої групи.
11. Складіть комплекс загальнорозвивальних вправ на предметах для дітей середньої групи.
12. Складіть план основної частини з фізичної культури на повітрі для дітей середньої групи.
13. Складіть план-конспект фізкультурного заняття для дітей раннього віку.
14. Сплануйте вступну частину заняття з фізичної культури для дітей старшої групи.
15. Сплануйте роботу закладу дошкільної освіти з батьками з питань фізичного виховання дітей вдома.

3.6. МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ.

1. Теоретико-методичні засади методики ознайомлення дітей з природою.

Становлення і розвиток методики ознайомлення дітей з природою. Використання природи у вихованні дітей дошкільного віку в історії західної прогресивної педагогіки. Я.А. Коменський про необхідність ознайомлення дітей з природою з раннього віку. Ж.Ж. Руссо про значення спілкування з природою для виховання дітей. Погляди Й.Г. Песталоцці на значення природи у розумовому розвитку дітей. Використання природи як джерела розумового і морального виховання у педагогічній системі Ф. Фребеля. Погляди М.М. Монтессорі на природу як фактор виховання.

К.Д. Ушинський про значення використання природи у початковому навчанні дітей: виховання інтересу і любові до природи, патріотичних почуттів, розвиток спостережливості, логічного мислення, формування реалістичних уявлень про природу. Розвиток Є.М. Водовозовою поглядів К.Д. Ушинського на роль природи у вихованні дітей дошкільного віку. Зміст спостережень з дітьми в природі, ознайомлення з працею дорослих.

2. Завдання ознайомлення дітей з природою.

Природа як фактор загального фізичного і психічного розвитку дитини. Сенсорний розвиток дитини в процесі спілкування з природою. Формування обстежувальних дій, засвоєння дітьми сенсорних еталонів.

Вирішення завдань розумового виховання в процесі ознайомлення дітей з природою: формування системи реалістичних знань про предмети і явища природи. Дослідження з проблеми. Системність знань про природу як одна з основ розумового розвитку. Формування системи знань на рівні уявлень і елементарних понять. Формування наочно-образного, образного, логічного мислення в процесі ознайомлення з природою, удосконалення аналізу і синтезу, розвиток операцій порівняння і класифікації, умінь дітей робити узагальнення. Розвиток мови дітей.

Розвиток пізнавальних інтересів дітей. Роль знань, їх поступове ускладнення у формуванні пізнавальних інтересів. Активна пізнавальна діяльність дітей як умова формування пізнавального інтересу. Дослідження з проблеми.

Екологічне виховання дошкільників – перша сходинка в системі екологічного виховання особистості. Принципи і завдання екологічного виховання дошкільників. Дослідження з проблеми.

Естетичне виховання дітей засобами природи. Виховання у дітей естетичних уявлень, розвиток естетичних почуттів. Сучасні дослідження з проблеми.

Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з природою в закладі дошкільної освіти. Загальна характеристика змісту знань дітей про природу, умінь і навичок щодо вирощування рослин, догляду за тваринами, природоохоронної діяльності в природі. Структура чинних програм навчання і виховання дітей дошкільного віку в ЗДО. Характеристика розділу з ознайомлення дітей з природою. Принципи відбору знань дітей дошкільного віку про природу.

Куточок природи та ділянка закладу дошкільної освіти як основна база ознайомлення дітей з природою. Необхідність організації куточка природи, його освітнє значення. Розміщення і обладнання куточка природи. Створення науково-природничого центру в куточку природи. Вимоги до його обладнання.

Правила підбору об'єктів для куточка природи: врахування можливостей утримання об'єкта в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програм, доступність для догляду тощо. Постійні та тимчасові мешканці куточка природи.

Освітнє значення ділянки закладу дошкільної освіти. Вимоги до планування й озеленення ділянки. Планування ділянки. Підбір дерев і кущів для озеленення ділянки, їх біологія і агротехніка.

Квітники та газони на ділянці ЗДО, їх види і влаштування. Вимоги до плодового саду на ділянці закладу дошкільної освіти. Город на ділянці ЗДО, його планування. Підбір овочевих культур, їх біологія та агротехніка. Приваблювання птахів на ділянці в різні пори року. Влаштування годівниць, поїлок, штучних гніздівель.

3. Методи ознайомлення дітей з природою.

Загальна класифікація методів ознайомлення дітей з природою. Залежність вибору методів і прийомів навчання від змісту знань, конкретних

завдань розвитку особистості й особливостей пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою. Види спостережень за характером пізнавальних завдань (первинні, повторні, порівняльні, заключні); за тривалістю (короткотривалі, довготривалі, систематичні спостереження за змінами і розвитком природи): за способом організації (планові, за ініціативою дітей, колективні, індивідуальні). Зміст місце і значення різного виду спостережень у кожній віковій групі дітей у ЗДО та сім'ї.

Наочні методи ознайомлення дітей з природою. Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою. Види ілюстративного матеріалу, місце, значення, підбір і методика використання в різних вікових групах. Своєрідність використання репродукцій пейзажу, натюрморту в роботі з дітьми дошкільного віку.

Технічні засоби в ознайомленні дітей з природою, їх значення. Характеристика аудіовізуальних, візуальних та адитивних технічних засобів та методика їх використання в ознайомленні дітей з природою. Можливості використання комп'ютерної техніки в ЗДО та сім'ї.

Метод моделювання в ознайомленні дітей старшого дошкільного віку з природою. Роль методу у формуванні уявлень дітей про об'єкти і явища природи, засвоєнні дітьми знань про причинно-наслідкові зв'язки і залежності в природі. Зв'язок моделювання зі спостереженнями та іншими методами.

Практичні методи ознайомлення дітей з природою. Праця дітей як один з основних методів ознайомлення з природою, її своєрідність, освітнє значення. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей в природі.

Види праці дітей в природі – вирощування рослин, догляд за тваринами, охорона природи. Зміст праці дітей в різних вікових групах. Форми організації праці дітей: доручення, чергування, колективна праця. Методика керівництва різними формами організації праці дітей.

Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою. Дослід як своєрідний вид спостереження, що організовується у спеціально створених умовах і передбачає пошукові дії дітей. Значення дослідів у практиці засвоєння дітьми нескладних причинно-наслідкових зв'язків і залежностей у природі, розвитку пізнавальної активності дітей. Структура дослідів. Методика організації та проведення дослідів. Зміст дослідів, що проводяться з об'єктами «неживої» природи, рослинами, тваринами. Виховання турботливого ставлення до об'єктів природи у дітей під час проведення дослідів.

Гра як метод ознайомлення дітей з природою. Роль і місце різноманітних ігор у збагаченні, закріпленні, систематизації й узагальненні знань дітей про природу.

Використання будівельно-конструктивних для вивчення властивостей природних матеріалів: води, піску, снігу, льоду, листям, насінням та плодами дерев та кущів. Створення умов для ігор з природними матеріалами. Методика керівництва іграми дітей з природними матеріалами.

Дидактичні ігри та їх роль в ознайомленні дітей з природою. Своєрідність дидактичних ігор природничого змісту. Види дидактичних ігор, структура, зміст та методика проведення в різних вікових групах.

Закріплення уявлень дітей про характерні особливості зовнішнього вигляду, способу пересування, спілкування між собою тварин. Використання вправ та ігор імітаційного характеру на заняттях з ознайомлення дошкільників з природою.

Словесні методи ознайомлення дітей з природою. Розповіді вихователя про предмети та явища природи, їх значення та місце в системі формування знань дітей про природу. Вимоги до розповідей вихователя про природу. Види розповідей, методика їх використання у освітньому процесі.

Дитяча художня література як метод ознайомлення з природою. вимоги до дитячої природознавчої книги. Реалістичні та фантастичні твори письменників класиків і сучасних письменників про природу для дітей дошкільного віку. Методика використання природознавчої літератури в різних вікових групах. Загальна характеристика сучасних дитячих природознавчих журналів.

Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід з дітьми про природу (вступна, супровідна, тематична, заключна) і їх зміст. Вимоги до проведення бесід, методика їх проведення. Роль бесід у систематизації знань дітей про природу.

4. Форми організації та планування роботи з ознайомлення дітей з природою.

Загальна характеристика форм ознайомлення дітей з природою. Необхідність використання різноманітних форм навчання у освітньому процесі ЗДО та сім'ї.

Заняття як важлива форма ознайомлення дітей з природою. значення і місце занять у системі роботи з ознайомлення дітей різних вікових груп з природою. зміст знань, умінь і навичок, що формуються на заняттях з природознавства, виходячи з вимог програми. Відбір матеріалу для занять. Єдність виховних та освітніх завдань, що здійснюються на заняттях з ознайомлення дітей з природою.

Використання різноманітних методів і прийомів на заняттях, відповідно до завдань програми, місця заняття у системі роботи, віку дітей, їх пізнавальних потреб та інтересів. Типи занять за їх місцем у системі роботи з ознайомлення дітей з природою: формування початкових уявлень, збагачення та розширення знань, узагальнення та систематизація знань дітей на заняттях. Методика проведення занять різного типу.

Своєрідність вимог до організації і проведення природознавчих занять. Особливості проведення занять з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку. Система і послідовність занять, пов'язаних з природою, у різні пори року. Використання на заняттях знань дітей, що отримані ними у повсякденному житті. Зв'язок занять з іншими формами роботи.

Експерсії як особливий вид занять. Місце експерсій в системі роботи щодо ознайомлення дітей з природою в умовах закладу дошкільної освіти та

сім'ї. Зміст екскурсій, їх тематика. Структура екскурсії. Методика проведення екскурсій.

Цільова прогулянка як форма організації роботи з ознайомлення дітей з природою. відмінність цільової прогулянки від екскурсії. Зміст спостережень на цільових прогулянках. Методика проведення цільової прогулянки в природі.

Повсякденні прогулянки на ділянці дитячого садка, їх значення та місце в системі роботи з ознайомлення дітей з природою. Організація спостережень за об'єктами і явищами природи на прогулянці. Форми організації спостережень. Керівництво самостійними спостереженнями дітей. Організація та керівництво іграми дітей з природними матеріалами на прогулянках у різні пори року. Праця дітей на ділянці під час прогулянок.

Засоби фіксації знань дітей про природу. Календар природи і календар погоди, методика їх ведення. Відображення вражень дітей у малюнках чи інших видах зображувальної діяльності. Складання нескладних колекцій зі старшими дошкільниками. Організація свят в природі.

5. Планування й облік роботи з ознайомлення дітей з природою.

Принципи планування роботи з ознайомлення дітей з природою. Планування системи занять на сезон. Поступове ускладнення матеріалу. Відбір методів засвоєння дітьми системи знань, формування пізнавальної активності та інтересів, практичних умінь та навичок спілкування з природою. Встановлення зв'язків занять з основ природознавства із заняттями з інших розділів програми. Розробка системи комплексних занять. Встановлення зв'язку при плануванні системи занять з роботою у повсякденному житті. Види планів. Структура плану методиста закладу дошкільної освіти, вихователя.

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу

«Методика ознайомлення дітей з природою»

1. Дайте загальну характеристику методів ознайомлення дошкільників з природою: класифікація методів ознайомлення дітей з природою, взаємозв'язок методів, пріоритет методів.
2. Змодельуйте город на ділянці ЗДО для дітей молодшого дошкільного віку. Обґрунтуйте свій вибір.
3. Розкрийте значення, місце та методику організації свят природничого характеру.
4. Розкрийте методику організації та проведення дослідів з дітьми різного віку.
5. Розкрийте методику підготовки до екскурсії та її проведення.
6. Розробіть конспект спостереження за канаркою (середня група)
7. Складіть конспект узагальнюючої бесіди природничого змісту з дітьми старшого дошкільного віку.
8. Складіть план бесіди для дітей старшого дошкільного віку про природу (осінній сезон).
9. Складіть методичні рекомендації для вихователів щодо проведення цільових прогулянок.

10. Складіть розповідь про природу для дітей середнього або старшого дошкільного віку.
11. Сплануйте проведення дослідів з повітрям для дітей старшого дошкільного віку.
12. Схарактеризуйте бесіду як метод ознайомлення дітей з природою.
13. Схарактеризуйте доручення для дітей середнього дошкільного віку, пов'язане з працею в куточку природи.
14. Схарактеризуйте розповіді вихователя як один із словесних методів у формуванні еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку.
15. Схарактеризуйте цільову прогулянку як форму роботи по ознайомленню дітей із природою, визначте відмінність її від екскурсії.

3.7. ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА

1. Теоретико-методологічні засади дошкільної лінгводидактики.

Дошкільна лінгводидактика як наука. Мова як суспільне явище, суспільний характер походження мови, мова як засіб спілкування, взаємозв'язок мови й мислення, слово і поняття; мова та історія: мова і поезія, роль чуттєвого досвіду в розвитку мовлення.

Мовленнєва діяльність, її характеристика (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, І.О. Зимня, О.О. Леонтьєв). Психологічні аспекти мовлення у працях українських вчених (Б.Ф. Баєв, Г.С. Костюк, О.І. Синиця, В.А. Семиченко, Т.О. Піроженко, Л.О. Калмикова).

Функції мови і мовлення: комунікативна, номінативна, експресивна, гносеологічна, сигніфікативна та ін. Текст як основне лінгвістичне поняття лінгводидактики; ознаки тексту; засоби зв'язку в тексті. Нормативність, культура мовлення.

Використання категорій педагогіки (навчання, розвиток, формування, принципи, методи, прийоми, форми, фактори, умови, виховання) в дошкільній лінгводидактиці.

Навчально-мовленнєва діяльність, її структура, специфіка на етапі дошкільного дитинства. Взаємозв'язок пізнавальної і навчально-мовленнєвої діяльності дітей. Мовленнєві вміння і навички. Мовленнєва активність. Формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності (А.М. Богущ).

2. Закономірності та принципи розвитку мовлення, навчання дітей рідної мови.

Мовленнєве середовище, розвивальний потенціал мовленнєвого середовища. Вплив мовлення дорослих (батьків, вихователів) та старших за віком дітей на мовлення дітей.

Закономірності розвитку мовлення дітей (Л.П. Федоренко). Специфічні особливості мовлення дітей молодшого, середнього, старшого дошкільного віку. Базисні характеристики мовлення дітей різних вікових груп.

Періодизації мовленнєвого розвитку дітей (А.К. Маркова, М.І. Лісіна, Т.О. Піроженко,). Базисна характеристика мовлення випускника закладу дошкільної освіти.

Принципи засвоєння і навчання дітей рідної мови. Врахування загальнодидактичних принципів навчання. Загальні методичні принципи навчання: принцип уваги до матерії мови, розуміння мовних значень, оцінки виразності мовлення, розвитку чуття мови, випереджуючого розвитку усного мовлення, поступового прискорення темпів збагачення мовлення.

Часткові методичні принципи: комунікативна спрямованість навчання, навчання мовлення як діяльність, активна мовленнєва практика, організація спостережень над мовним матеріалом, комплексний підхід до розвитку всіх аспектів мови, мотивація мовної діяльності, вплив художньої літератури на мовний розвиток дітей. Спеціальні методичні принципи.

3. Мовленнєве спілкування вихователя як комунікативний фактор розвитку мовлення дітей.

Принципи організації вихователем мовленнєвого спілкування з дітьми (І.О. Луценко). Функції, форми мовленнєвих висловлювань вихователя. Вимоги до якостей професійного мовлення. Етапи здійснення і прийоми управління мовленнєвим контактом. Невербальна комунікація вихователя в міжособистісному спілкуванні. Особливості мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми різного віку.

4. Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей.

Базовий компонент дошкільної освіти, освітній напрям «Мовлення дитини». Зміст і завдання роботи з розвитку мовлення в сучасних чинних програмах розвитку, навчання і виховання дітей в закладах дошкільної освіти: «Дитина», «Впевнений старт», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля», «Я у Світі», «Оберіг» та ін.

Засоби розвитку мовлення дітей. Мовлення вихователя як засіб розвитку мовлення дітей. Форми роботи з розвитку мовлення в ЗДО: навчання на заняттях, навчання і розвиток мовлення дітей у повсякденному житті. Заняття як основна форма навчання дітей рідної мови. Види занять. Комплексне мовленнєве заняття. Тематичне мовленнєве заняття. Особливості планування і проведення занять з навчання мови і розвитку мовлення.

Методи й прийоми розвитку та навчання рідної мови в закладі дошкільної освіти. Наочні методи навчання. Словесні методи навчання. Практичні та ігрові методи навчання. Взаємозв'язок і взаємозалежність методів навчання. Прийоми навчання дітей рідної мови.

5. Історичний огляд становлення і розвитку дошкільної лінгводидактики.

Становлення і розвиток дошкільної лінгводидактики в Україні. Вчення К.Д. Ушинського про рідну мову. Стаття і книга «Рідне слово». Лінгводидактична концепція К.Д. Ушинського.

Концепція мовної освіти дітей дошкільного віку С. Русової. Єдність біологічного і соціального в мовленнєвому розвитку дітей; співвідношення

діалектного і літературного мовлення; форми і методи навчання дітей рідної мови.

Лінгводидактична спадщина В.О. Сухомлинського.

6. Основні напрямки розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку.

Становлення і розвиток мовлення дітей раннього віку. Становлення мовлення на першому році життя. Особливості домовного періоду. Розвиток голосових реакцій (гукання, гулення, трелі, белькіт), наслідування звуків і слів. Розвиток розуміння мовлення оточуючих, поява перших усвідомлених слів. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей.

Шляхи розвитку мовлення дітей першого року життя: розвиток домовних проявів і наслідування звуків. Розвиток розуміння мовлення. Навчання дітей вимови перших усвідомлених слів. Методика проведення ігор-занять з розвитку мовлення. Прийоми організації індивідуальних і групових ігор-занять. Використання картинки й художньої літератури в роботі з дітьми першого року життя.

Характеристика мовлення дітей другого року життя. Розвиток розуміння мовлення, фонематичного слуху, активного мовлення дітей. Специфіка засвоєння дітьми слів, темпи збагачення словника. Оволодіння граматичними елементами мови. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей.

Зміст і завдання розвитку мовлення дітей на другому році життя. Методика проведення занять з дітьми другого року життя, їх види й характеристика. Прийоми розвитку мовлення: показ з називанням, показ предметів у дії, зразок мовлення вихователя, повторення слів і речень, запитання, відшукування й впізнавання предметів, емоційно-ігрові прийоми. Використання картинок, показ інсценівок, читання й розповідання дітям (оповідання, казки, потішки, вірші).

Характеристика мовлення дітей третього року життя. Базисна характеристика розвитку мовлення дітей. Зміст і завдання розвитку мовлення дітей третього року життя. Методика розвитку мовлення дітей третього року життя. Види занять, специфіка проведення. Методи й прийоми розвитку мовлення на третьому році життя: спостереження, цільові прогулянки, розглядання предметів і бесіда про них, розмови вихователя з дітьми. Розповіді вихователя. Доручення мовленнєвого характеру, дидактичні ігри, бесіди-розповіді, бесіди за картинками, показ інсценівок, театрів, читання й розповідання казок, оповідань, віршів, потішок. Розвиток мовлення в повсякденному житті.

7. Методика виховання звукової культури мовлення в закладі дошкільної освіти.

Методика виховання звукової культури мовлення. Закономірності засвоєння звука дитиною. Особливості засвоєння дітьми фонем. Роль слухового й мовно-рухового аналізаторів у засвоєнні дітьми звуків. Сприймання звуків на слух і їх артикуляція. Усвідомлення звукового складу рідної мови. Характеристика компонентів звукової культури мовлення: правильна артикуляція звуків, фонетична й орфоепічна правильність

мовлення, дикція, мовленнєве дихання, фонематичний і мовленнєвий слух, темп мовлення, сила голосу, інтонаційна виразність мовлення. Особливості звуковимови дітей різних вікових груп.

Передумови виховання звукової культури мовлення: розвиток слухового й мовленнєво-рухового аналізаторів, фонематичного слуху, гігієна нервової системи, охорона органів слуху, мовлення, носоглотки; правильне мовлення оточуючих, активна мовленнєва практика, наявність дидактичного матеріалу, спільна робота закладу дошкільної освіти й сім'ї.

Завдання й зміст виховання звукової культури мовлення. Прийоми індивідуальної перевірки звуковимови дітей. Методика проведення занять в різновікових групах; обладнання наочними і дидактичними матеріалами. Дидактичні ігри й вправи у вихованні звукової культури мовлення.

8. Методика словникової роботи в закладі дошкільної освіти.

Закономірності засвоєння слова дитиною. Перші слова, їх специфіка й особливості. Етапи оволодіння словом. Оволодіння значенням слова. Лексичне значення слів. Ступені узагальнення слів за значенням (М. М.Кольцова), засвоєння дітьми прямого й переносного значення слів.

Завдання й зміст словникової роботи в різних вікових групах закладу дошкільної освіти. Добір слів для засвоєння дітьми. Словник-мінімум, тематичні словники. Ускладнення вимог програми до словника дітей у різних вікових групах: розширення словника на основі ознайомлення дітей з новими предметами, явищами оточуючого життя; введення нових слів у процесі поглиблення знань дітей про предмети, явища та їх відношення, якості, властивості; введення антонімів, синонімів, порівнянь; розвиток словника у процесі узагальнення уявлень про предмети та явища; введення слів, що означають елементарні поняття (видові, родові).

Принципи словникової роботи: тісний взаємозв'язок слова з фактами реальної дійсності, введення слів на основі активної пізнавальної діяльності. Характеристика методів і прийомів словникової роботи. Методика використання загадок і прислів'їв у роботі з дітьми.

Народні та дидактичні ігри й вправи, настільно-друковані ігри їх види, методика проведення в різних вікових групах. Розвиток словника в різних видах діяльності і у повсякденному житті.

9. Методика формування граматичної правильності мовлення у дітей.

Становлення граматичної будови мови у дітей (Д.Ф. Ніколенко, О.М. Гвоздев). Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Типові помилки в мовленні дітей та їх причини. Особливості побудови дітьми речень. Дитяче словотворення, його характеристика. Словесна творчість, її характеристика (Н.В. Гавриш).

Завдання й зміст формування граматичної правильності мовлення в дітей. умови, необхідні для засвоєння дітьми норм граматики (А.М. Богуш). Методи і прийоми формування граматичної правильності мовлення: дидактичні ігри, вправи, мовленнєві ситуації, лінгвістичні казки (К.Л. Крутій, Й.Н. Маковецька, Н. Лопатинська, Г.Г. Ніколайчук). Спеціальні заняття з формування граматичної правильності мовлення, методика їх проведення.

10. Методика розвитку зв'язного мовлення. Методика розвитку діалогічного мовлення.

Види зв'язного мовлення (діалогічне, монологічне). Ситуативне й контекстне мовлення. Особливості засвоєння дітьми дошкільного віку зв'язного мовлення. Поняття «діалог». Репліка як структурний елемент діалогу. Види реплік. Характеристика діалогічного мовлення дітей (Г.В. Чулкова).

Завдання й зміст роботи з розвитку діалогічного мовлення в закладі дошкільної освіти. Методи розвитку діалогічного мовлення. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному спілкуванні. Вимоги до організації розмов, їх тематика й зміст у кожній віковій групі. Прийоми навчання дітей постановці запитань, ведення діалогу. Прийоми активізації мовлення мовчазних та соромливих дітей.

Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення. Види, зміст і тематика бесід. Структура бесіди. Методика проведення бесіди: підготовка вихователя й дітей до бесіди, добір дидактичного, ілюстративного матеріалу. Види запитань вихователя, вимоги до запитань та відповідей дітей.

Зміст і завдання навчання дітей розповідання. Методика навчання дітей розповідання. Види розповідей, їх класифікація, послідовність введення різних видів розповідей, їх місце на заняттях з розвитку мовлення. Характеристика методів, прийомів навчання дітей розповідання.

Навчання дітей розповідання за дидактичними картинками. Методика навчання описових розповідей за картиною. Сюжетні й творчі розповіді. Методика навчання дітей розповідання за картинками в різних вікових групах. Навчання дітей розповідання за іграшками. Описові розповіді, їх структура й прийоми навчання. Сюжетні розповіді за однією іграшкою та набором іграшок (за ігровою сюжетною обстановкою). Прийоми навчання розповідання за іграшками в різних вікових групах.

Розповіді дітей з досвіду. Тематика розповідей. Методичні прийоми навчання розповідання з власного досвіду: зразок розповіді, план, вказівки. Методика навчання дітей складання листів.

Переказ літературних творів. Добір літературних творів для переказу, вимоги до них. Вимоги до дитячих переказів (усвідомленість, послідовність, точність, образність і граматична правильність мови, інтонаційна виразність, елементи творчості). Методичні прийоми навчання дітей переказу: запитання, план, спільний, відображений переказ, підказка, переказ за частинами, за ролями, за малюнками, з використанням ілюстративного матеріалу, від першої особи, переказ з елементами драматизації та навчання творчого розповідання, інсценування. Особливості навчання переказу в різних вікових групах.

Навчання творчого розповідання. Роль чуттєвого досвіду, розвиток самостійності й творчої уяви в ході розповідей. Види й тематика розповідей: складання розповідей за опорними словами, продовження початку розповіді (казки) вихователя, складання початку розповіді (казки вихователя, творчі розповіді на тему, розповіді про смішні епізоди, про одного героя, розповіді-

мініатюри (етюди), самостійне складання казок, небувальщин, складання розповідей, аналогічних прочитаним. Прийоми навчання творчого розповідання.

Розвиток зв'язного мовлення в сюжетно-рольових, дидактичних іграх, вправах. Розвиток пояснювальної, плануючої функції мовлення на заняттях і в різних видах діяльності.

11. Методика формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Специфіка комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку (Т.О. Піроженко, І.О. Луценко). Зміст мовленнєвих контактів дітей дошкільного віку (О.О. Смірнова). Характеристика мовлення дітей з різними формами спілкування.

Комунікативна компетентність дітей дошкільного віку (А.М. Богуш, Т.О. Піроженко, І.О. Луценко). Складові комунікативної компетентності: когнітивно-комунікативна, орієнтувально-планувальна, організаційно-комунікативна, мовленнєва, комунікативно-мовленнєва (І.О. Луценко). Комунікативна компетентність випускника закладу дошкільної освіти.

Методи розвитку комунікативних потреб, мотивів, комунікативно-орієнтаційних дій. Методика навчання дітей способам розв'язання комунікативних мовленнєвих задач. Методика навчання дітей невербальних засобів спілкування.

12. Методика художнього читання й розповідання дітям.

Особливості сприймання дітьми художніх творів. Змістова сторона художньо-мовленнєвої діяльності. Складники художньо-мовленнєвої компетенції: когнітивно-мовленнєва, виразно-емоційна, поетично-емоційна, оцінювально-етична, театральна-ігрова.

Завдання й зміст роботи закладу дошкільної освіти з ознайомлення дітей з художньою літературою. Джерела й жанри художнього читання. Принципи добору літературних творів для читання й розповідання дітям. Принципи ознайомлення дітей з художніми творами. Методика читання художніх творів на заняттях.

Види і типи літературних занять, їх специфіка. Підготовка вихователя до літературних занять. Види бесід після художнього читання твору.

Куточок книги. Зміст і обладнання в різних вікових групах. Методика ознайомлення дітей дитячою книгою, її структурою. Літературні та літературно-музичні свята та розваги. Тематика, види і зміст літературних ранків і вечорів; методика їх проведення в різних вікових групах.

Методика ознайомлення дітей з поетичними творами. Особливості сприймання й запам'ятовування дітьми віршів. Структура занять із заучування віршів і методичні прийоми їх проведення в різних вікових групах.

Драматизація та інсценування за змістом художніх творів у ЗДО. Методика організації ігор-драматизацій, інсценування художніх творів у різних вікових групах.

Види театрів: настільний, картонажний, ляльковий, театр іграшок, тіньовий, фланелеграф, пальчиковий театр, театр живих тіней. Методика використання театрів в різних вікових групах.

13. Підготовка дітей до навчання грамоти.

Поняття «наступність», «перспективність». Аналіз Базового компонента дошкільної освіти та Державного стандарту початкової освіти. Аналіз програм ЗДО і програми інтегрованого курсу «Навчання грамоти» для 1 класу початкової школи.

Форми і методи забезпечення наступності і перспективності. Мовленнєва готовність дітей до школи.

Психолого-педагогічні основи навчання грамоти. Психологічна характеристика процесів читання й письма. Методика навчання звукового аналізу слів. Методика ознайомлення дітей з реченням, його будовою, словом, складом, звуком, наголосом.

Завдання і зміст підготовки руки дитина до письма. Гігієнічні і педагогічні вимоги до організації занять. Методика ознайомлення дітей з зошитом; особливості виконання завдань у зошиті .

Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу «Дошкільна лінгводидактика».

1. Наведіть приклади дидактичних ігор та лексичних вправ на активізацію словника дітей.
2. Розкрийте методику використання різних видів театру в закладі дошкільної освіти.
3. Розкрийте методику виховання звукової культури мовлення.
4. Розкрийте методику навчання дітей розповіді з власного досвіду.
5. Розкрийте методику ознайомлення дітей зі словом, реченням.
6. Розкрийте методику проведення занять з дітьми другого року життя.
7. Розкрийте методику розвитку діалогічного мовлення дітей.
8. Розкрийте підготовку вихователя до занять з художньої літератури, методику їх проведення.
9. Складіть план проведення бесіди за змістом художнього твору.
10. Складіть план-конспект заняття для дітей 7-го року життя, спрямований на навчання дітей невербальним засобам спілкування.
11. Складіть план-конспект заняття з навчання дітей звукового аналізу слів в старшій групі.
12. Складіть план-конспект заняття з навчання дітей описової розповіді.
13. Складіть план-конспект літературного заняття для дітей середньої групи.
14. Складіть розповідь із звуконаслідуванням. Визначіть специфіку таких розповідей, розкрийте методику їх проведення.
15. Схарактеризуйте дидактичні ігри і вправи на розвиток компонентів звукової культури мовлення.

3.8. ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА ЗОБРАЖУВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Тема 1. Образотворче мистецтво – специфічна форма відображення дійсності.

Мистецтво як форма суспільної свідомості. Візуальність і статичність – провідні риси образотворчого мистецтва, функції мистецтва в суспільстві. Художній образ. Художній метод. Історичний характер мистецтва.

Універсальні можливості в зображенні дійсності. Техніки, засоби художньої виразності. Види і жанри живопису. Графіка – мистецтво малюнка. Види малюнка. Ілюстрації до дитячих книг. Зображувальні можливості і техніки обробки матеріалів скульптури. Засоби виразності, типи, види і жанри скульптури. Єдність техніко-економічної сторін в архітектурі.

Головні вимоги до творів декоративно-прикладного мистецтва. Види декоративно-прикладного мистецтва. Характеристика найпоширеніших видів декоративно-прикладного мистецтва.

Тема 2. Теоретичні основи образотворчої діяльності дітей дошкільного віку.

Анатомо-фізіологічні особливості та психологічні механізми розвитку образотворчої діяльності дітей. Методики образотворчої діяльності. Сенсомоторний розвиток як чинник та передумова образотворчості в період дошкілля

Фізіологія сенсомоторної діяльності дитини. Завдання сенсомоторного розвитку в ранньому і дошкільному віці. Педагогічні технології сенсомоторного розвитку дітей в образотворчій діяльності.

Тема 3. Художньо-творчі здібності та їх розвиток у дітей.

Проблема розвитку творчих здібностей дітей в образотворчій діяльності. Здібності і задатки. Періодизація розвитку творчих здібностей у дітей. Своєрідність творчості в образотворчій діяльності дитини. Засоби розвитку творчості. Педагогічна підтримка обдарованих дітей.

Тема 3. Образотворча діяльність як чинник та середовище розвитку дитини.

Образотворча діяльність в особистісно-орієнтованій моделі освіти. Поліфункціональність образотворчої діяльності як основа різнобічного розвитку особистості дитини.

Розвиток у дітей інтересу до образотворчої діяльності. Психолого-педагогічна характеристика інтересу до образотворчої діяльності, його особливості.

Тема 4. Організація образотворчої діяльності дітей.

Характеристика видів образотворчої діяльності дітей і їхній взаємозв'язок в процесі створення художніх образів.

Характеристика видів образотворчої діяльності дітей: малювання як створення зображення на площині за допомогою формоутворювальних плям,

ліній та кольору; ліплення – об'ємний спосіб зображення; аплікація – художнє оформлення різних декоративних чи предметних форм.

Взаємозв'язок видів образотворчої діяльності як спосіб комплексного підходу у художньому розвитку дітей.

Тема 5. Варіативні програми навчання дітей образотворчої діяльності.

Провідні принципи побудови сучасних варіативних програм навчання образотворчої діяльності дітей дошкільного віку. Завдання і зміст навчання дітей образотворчої діяльності у варіативних програмах. Співвідношення навчання і творчості в розвитку образотворчих здібностей дітей у варіативних програмах.

Парціальні (галузеві) програми розвитку і виховання дітей засобами образотворчої діяльності.

Тема 6. Організація особистісно-розвивального середовища для образотворчої діяльності дітей.

Принципи організації середовища для особистісного розвитку дитини в образотворчій діяльності. Створення сприятливого для розвитку дитини в образотворчій діяльності середовища. Модель особистісно-орієнтованого середовища для розвитку образотворчої діяльності.

Тема 7. Форми і методи організації образотворчої діяльності.

Форми організації образотворчої діяльності в умовах повсякденного життя. Самостійна образотворча діяльність. Заняття як форма організованого навчання образотворчої діяльності, їх види.

Методи і прийоми педагогічного супроводу образотворчої діяльності дітей, їх види та характеристика.

Інтеграція методів і прийомів в технологіях розвитку образотворчої діяльності.

Тема 8. Методика розвитку особистості дитини в різних видах образотворчої діяльності.

Розвиток у дітей здібностей до сприймання краси в різних формах її існування (в природі, побуті, взаєминах між людьми, мистецтві), особливості методики організації різних видів образотворчої діяльності в групах раннього віку, врахування індивідуально-типологічних проявів дітей в процесі художньої творчості. Інноваційна освітня діяльність в галузі методики організації образотворчої діяльності дітей.

Розвиток у дітей здібностей до сприймання краси в різних формах її існування як передумова образотворчої діяльності. Сприймання краси природи, праці, побуту, людини і людських взаємин як основа пізнавального та естетичного досвіду дітей. Краса образотворчого мистецтва як інтегративна духовна цінність.

Форми і методи ознайомлення дітей з творами образотворчого мистецтва.

Малювання як засіб особистісного розвитку дитини. Малювання – основний вид образотворчої діяльності дітей раннього і дошкільного віку, його особливості та види. Завдання навчання та алгоритми організації педагогічного супроводу дитячого малювання в різних вікових групах.

Розвиток особистості дитини у процесі занять з ліплення. Завдання і зміст навчання ліплення у різних вікових групах. Обладнання та матеріали для занять з ліплення. Методи педагогічного супроводу занять з ліплення.

Аплікація як засіб і середовище особистісного розвитку дошкільника. Характеристика аплікації як виду декоративної діяльності дітей. Завдання і зміст навчання аплікації в різних вікових групах. Облаштування занять з аплікації. Методика організації пізнавально-розвивального спілкування з дітьми в середовищі художніх занять з аплікації.

Тема 9. Альтернативні підходи до планування роботи з організації образотворчої діяльності дітей.

Вихователь як співучасник і організатор образотворчої діяльності дітей. Значення планування. Принципи планування. Види планів. Перспективний і поточний.

Тема 10. Перспективність і наступність в організації образотворчої діяльності в дошкільному навчальному закладі та школі.

Перспективність і наступність – принципи неперервної освіти. Сутність перспективності і наступності в освітній роботі з розділу «Образотворче мистецтво». Напрями, форми і методи реалізації перспективності і наступності.

Тема 11. Спільна робота закладу дошкільної освіти та сім'ї з питань розвитку дитини засобами образотворчого мистецтва.

Мета, завдання і методи розвитку дитини засобами образотворчого мистецтва в сім'ї. Форми і методи педагогічної взаємодії закладів дошкільної освіти з сім'ями з питань художньо-естетичного розвитку дітей.

Орієнтовні питання з курсу «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю»

1. Особливості розвитку образотворчих здібностей у дітей дошкільного віку.
2. Охарактеризуйте принципи відбору творів живопису для дітей дошкільного віку.
3. Розкрийте вимоги до ілюстрацій дитячих книг.
4. Розкрийте методи навчання образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти.
5. Розкрийте методику навчання аплікації в старшому дошкільному віці.
6. Розкрийте методику навчання декоративного малювання дітей дошкільного віку, основні закономірності побудови орнаменту.
7. Розкрийте методику навчання дітей дошкільного віку сюжетно-тематичного ліплення.
8. Розкрийте методику навчання ліплення в старшому дошкільному віці.
9. Розкрийте методику навчання предметного ліплення в закладі дошкільної освіти.

10. Розкрийте методику навчання предметного малювання в молодшому та середньому дошкільному віці.
11. Розкрийте методику навчання предметного малювання в старшому дошкільному віці.
12. Розкрийте методику ознайомлення дітей дошкільного віку з творами живопису.
13. Розкрийте методику ознайомлення дітей з книжковою графікою.
14. Складіть зразок розповіді вихователя із ознайомлення дітей з одним із видів декоративно-прикладного мистецтва.
15. Складіть план-конспект заняття з аплікації для дітей середньої групи.

3.9. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Становлення та розвиток методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Становлення методики як науки. Зв'язок методики з іншими науками. Сутність монографічного методу, його характеристика. Особливості обчислювального методу, його характеристика. Внесок вітчизняних та зарубіжних педагогів у розвиток методики: Є.І. Тихеева, Ф.Н. Блехер, Г.М. Леушина та ін. Сучасні підходи до наукових досліджень з галузі методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Тема 2. Методика формування у дітей уявлень про множини в різних вікових групах.

Пізнання дітьми відношень „багато”, - „один”, „багато” – „мало”, „порівну”. Встановлення взаємно-однозначної відповідності між елементами множин, формування уявлень про рівність, нерівність множин. Вплив просторово-якісних особливостей предметів на сприймання дітьми множин. Способи порівняння множин. Операції з множинами: об'єднання, вилучення, групування.

Тема 3. Розвиток у дітей уявлень про число, лічбу та обчислення в різних вікових групах

Натуральний ряд чисел, їх взаємозалежність. Розвиток у дітей уявлень про число, методика навчання лічби в різних вікових групах. Утворення нового числа натурального ряду. Навчання кількісної та порядкової лічби. Диференціювання процесу лічби від підсумку лічби. Особливості ознайомлення з обчислювальною діяльністю. Ознайомлення з цифрами, знаками. Склад числа з одиниць, двох менших чисел.

Тема 4. Методика проведення занять з навчання дітей лічби, розв'язування задач.

Особливості навчання дітей розв'язанню задач та прикладів. Види арифметичних задач. Етапи в навчанні розв'язування задач. Методичні прийоми в навчанні вирішенню арифметичних задач та прикладів.

Тема 5. Розвиток уявлень про величину предметів.

Поняття про величину. Особливості сприймання величини дітьми дошкільного віку. Завдання з ознайомлення дошкільників з величиною предметів.

Методи і прийоми формування уявлень про величину предметів в різних вікових групах. Особливості навчання дітей елементам вимірювальної діяльності.

Тема 6. Розвиток уявлень про форму предметів та геометричні фігури.

Поняття про форму предметів. Особливості сприймання форми предметів та геометричних фігур дітьми раннього та дошкільного віку. Завдання з ознайомлення дітей з формою предметів та геометричними фігурами.

Методика формування уявлень про форму предметів та геометричні фігури в різних вікових групах.

Тема 7. Методика формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку.

Поняття про простір і просторові орієнтири. Особливості сприймання простору дітьми раннього та дошкільного віку. Завдання з формування у дітей уявлень про простір.

Методика формування просторових уявлень у дітей різних вікових груп.

Тема 8. Методика формування уявлень і понять про час у дітей дошкільного віку.

Час і його особливості. Завдання з навчання орієнтуванню в часі та формування часових уявлень у дітей дошкільного віку.

Методика формування часових уявлень у дітей дошкільного віку та орієнтування їх у часі.

Тема 9. Планування роботи з формування елементарних математичних уявлень.

Види планування роботи з формування елементарних математичних уявлень. Принципи планування роботи з дітьми в ЗДО та сім'ї. Форми організації роботи з формування елементарних математичних уявлень.

Тема 10. Педагогічна взаємодія ЗДО і сім'ї з питань формування елементарних математичних уявлень.

Роль сімейної педагогіки в індивідуалізованому логіко-математичному розвитку дитини. Особливості навчання дошкільника математиці в сім'ї. Форми роботи ЗДО з сім'єю в процесі формування елементарних математичних уявлень. Індивідуальні та групові консультації, батьківські збори, семінари, конференції, лекції.

Тема 11. Перспективність і наступність в навчанні дітей дошкільного віку математиці.

Вимоги Нової української школи до математичної підготовки дітей в ЗДО. Наступність у змісті та методах навчання дітей математиці в ЗДО та школі.

**Орієнтовні питання до вступних випробувань з курсу
«Теорія та методика формування елементарних математичних
уявлень у дітей дошкільного віку»**

1. Визначте завдання та складіть план-конспект заняття з математики для дітей середньої групи.
2. Визначте завдання та складіть фрагмент заняття для дітей п'ятого року життя на тему: “Величина предметів”.
3. Визначте особливості формування поняття числа у дітей п'ятого року життя.
4. Визначте та схарактеризуйте методи і прийоми ознайомлення дітей з цифрами.
5. Визначте та схарактеризуйте методи і прийоми формування просторових уявлень у дітей старшого дошкільного віку.
6. Визначте та схарактеризуйте методи та прийоми ознайомлення дітей з геометричними фігурами.
7. Доберіть дидактичні ігри з формування просторових уявлень у дітей старшого дошкільного віку.
8. Наведіть приклади задач на знаходження суми чисел для самостійного розв'язання дітьми сьомого року життя.
9. Охарактеризуйте методику роботи з ознайомлення дітей з одиницями виміру сипучих речовин.
10. Розкрийте методику формуванню у дітей дошкільного віку уявлень про рік.
11. Розкрийте методику формування уявлень про величину предметів у дітей молодшої групи.
12. Складіть фрагмент заняття для дітей молодшої групи на тему: «Ознайомлення дітей з кулею та кубом».
13. Складіть фрагмент заняття для дітей середньої групи з формування просторових орієнтацій.
14. Складіть фрагмент заняття для дітей середньої групи на тему: «Ознайомлення дітей з числом 4».
15. Складіть фрагмент заняття для дітей старшого дошкільного віку на тему: «Ознайомлення дітей з овалом».

4. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

**5. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО
ВИПРОБУВАННЯ**

**Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Факультет педагогіки і психології**

Ступень: бакалавр
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 012 Дошкільна освіта **Вступне фахове
випробування**
Освітня програма Дошкільна освіта
На базі ступеня/ОКР: «Молодший
спеціаліст»

Екзаменаційний білет № ____

1. Розкрийте погляди В. О. Сухомлинського на виховання та навчання дітей дошкільного віку.
2. Розкрийте методику навчання дітей старшої групи гри у футбол.
3. Сплануйте проведення дослідів з повітрям для дітей старшого дошкільного віку.

*Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ імені
М.П. Драгоманова
протокол № 3 від «01» березня 2021 р.*

*Голова фахової комісії _____
Підпис*

*Олефіренко Т.О
Прізвище, ім'я, по-батькові*

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англійська мова : Програма та методичні рекомендації / С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко та ін. К. : Редакції газет з дошкільної освіти, 2013. 88 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
2. Артемова Л.В. Колір, форма, величина, число. К., 1997.
3. Артемова Л.В. Театр і гра. К., 2002.
4. Базовий компонент дошкільної освіти/ Затверджено наказом МОН України № 33 від 12 січня 2021 року.
5. Баглаєва Н.Розвиток логічних умінь дитини. Серіація за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі // Дошкільне виховання. – 2000; № 10. С. 8 –10.
6. Бех І. Д. Виховання особистості: Підручник / І. Д. Бех. К.: Либідь, 2008. 848 с.
7. Беленька Г., Богініч О., Машовець М. Здоров'я дитини – від родини. Київ: СПД Богданова А.М., 2006.
8. Беленька Г.В. Дитина в дошкільній групі: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. К.: Сім кольорів, 2014. 56 с.
9. Беленька Г.В. Природничі науки у казках, запитаннях, завданнях, досліджах / Ганна Володимирівна Беленька. Київ: «Шкільний світ». 2011. – 128 с.
10. Богініч О.Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри. – Київ: СП ЧП, 2001.
11. Богініч О. Л., Левінець Н. В., Лохвицька Л. В., Сварковська Л. А Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку / Навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво «Генеза», 2013. 128 с.
12. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник/ За ред. А.М. Богуш. – К: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
13. Богуш А. М. Вектор наступності державних стандартів дошкільної і початкової освіти // Дошкільне виховання. №7. 2012. С.20-23.
14. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах / А. М. Богуш. К. : Видавничий дім “Слово”, 2008. 440 с.
15. Богуш А. М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах / А. М. Богуш, Н. Гавриш, Т. Хома. К. : Видавничий дім “Слово”, 2006. 304 с.
16. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. К. : Видавничий дім “Слово”, 2008. 256 с.

17. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, О. В. Саприкіна. К.: Видавничий дім «Слово», 2009. 408 с.
18. Вікова психологія: Навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001. С. 5–7, 10-39.
19. Вільчковський Е.С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Суми: Університетська книга, Суми, 2019. 428 с.
20. Грибанова О.К. "Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку". К.; Вища школа., 1987. 136 с.
21. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей. Рівне, 2001.
22. Дитина в дошкільні роки : комплексна освітня програма / автор. колектив ; наук.керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2016. – 160 с.
23. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / Наук. кер.: О.В. Проскура , В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна; автор. кол. – К.: Київськ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 492 с.
24. Дошкільнятам про світ природи. Діти п'ятого року життя. : навч. метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. К.: Генеза, 2013. 112 с.
25. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2012. 424 с.
26. Закон України «Про дошкільну освіту» [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
27. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.
28. Кот Н.М. Спільна робота дитячого закладу та сім'ї з екологічного виховання дошкільників //додаток до газети «Дитячий садок». 2001. № 45 (14).
29. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навчальний посібник / В. П. Котляр. К.: Кондор, 2006.
30. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкілля: У 3-х частинах. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с.
31. Луценко І. Виховуємо громадянина. Морально-правові аспекти вихованості / Ірина Луценко // Дошкільне виховання. № 4. 2016. С.9-13.
32. Луценко І. О. Дитина і дорослий: вчимося спілкуватися: Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками. К. : Світич, 2013. 203 с.
33. Луценко І. О. Спілкуємося на рівних. Організація комунікативно-мовленнєвої діяльності дошкільнят на засадах дитино центризму/ І.О.Луценко // Дошкільне виховання, 2015. № 1. С.5-10.
34. Машовець М. Математика на кухні. //Дошкільне виховання №9. 2001. С. 20-21.

- 35.Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія / Укладач Н.М. Горопаха. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
- 36.Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей/ під заг.ред.О.К.Грибанової. К. Вища школа, 1987.
- 37.«Мудрі шахи». Програма та методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи / В. В. Семизорова, О. І. Духновська, Л. Ю. Пашенко. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 72 с.
- 38.Дошкільна педагогіка/ Поніманська Т.І. К.: Академвидав, 2006. 456 с.
- 39.Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 432 с.
- 40.Піроженко Т.О., Хартман О.Ю. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років «Вчимося жити разом». К. : Видавництво «Алатон, 2016 32 с.
- 41.Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.
- 42.Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав., 2004. 456 с.
- 43.Приходько Ю. О. Дитяча психологія: Нариси становлення та розвитку. К.: Міленіум, 2003. 192 с.
- 44.Програма з формування основ комп'ютерної грамотності у дітей старшого дошкільного віку . «Смайлик» / Резніченко І. Ю. – Київ ТОВ Видавничий Дім «Берегиня» 2015 – 33 с.
- 45.Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навчальний посібник. Дрогобич: Видавн.фірма «Відродження», 2001. 287 с.
- 46.Світ дитинства : комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упор. О.М. Байер, Л.В. Батліна, А.М. Бігун та ін.; наук. керівник ак. А.М. ; за заг. ред.. Л.В. Батліної Тернопіль: Мандрівець, 2015. 200 с.
- 47.Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. К., 1985.
- 48.Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г.В Сухорукової. 3-тє вид., переробл. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 376 с.
- 49.Українське дошкілля: Регіональна програма розвитку дітей дошкільного віку/ автор-упоряд. Білан О.І., 2011.
- 50.Фадєєва Т. Вчимося міркувати (математична підготовка дошкільника) // Дошкільне виховання. 2000. № 3. С. 10.
- 51.Фунтікова О. Методичні основи формування початкових математичних уявлень у дітей 4 – 5 року життя // Палітра педагога. 1999. № 4. С. 10.
- 52.Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник / А. С. Шевчук. 3-тє вид., зі змін. та доповн. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 288 с.
- 53.Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників. Київ: Грамота, 2001.
- 54.Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Київ: Вища школа, 1993.